

D Ü Ş Ü N C E

ГУПСЫС

şubat 2020

ilk
SAYI

@gupsisedergi

bu sayıda kimler var?

- Tarih, Gonepş'ey Janbek
- Coğrafya, Gerige Talha
- Evliya Çelebi, Abezekhe Tarık
- Oyun, Gerige Nisanur
- Dil, Gerige Talha
- Korku, Waza Abdulkadir
- Tasarım, Güc'e Bedirhan

1

Şimali Kafkas Derneği gençlerinin çalışmasıdır.

Lise yıllarından beri Şimali Kafkas Derneği bünyesinde özünü arayan, örnek alınası büyükleri sayesinde kültüründe kendisini bulan bir grup Kuzey Kafkasya kökenli üniversite öğrencisi olarak bizler; geçmişin birikimini ve tecrübesini, şimdinin imkanını ve hızını, bizlerin azmini ve heyecanını bir araya getirerek Гупсысә (Gupsise) dergisini çıkarmaya karar verdik.

Tarihini ve dilini bilmeyen, kültürünü önemsemeyen milletlerin; suda eriyen tabletler gibi, bir zaman sonra varlığını ispat edemeyeceği aşikardır. Bizler tarihimiz ve kültürümüzün hamisi olmaya adanmış gençler olarak; dergimizde tarih, kültür ve dil mefhumlarını ana meselemiz edinecek; edebiyat, sanat, genel kültür ve daha fazlasını ise dergimizin süsü edineceğiz.

Dergimizi hazırlarken farklı konularda, çok şey anlatmayı hedef edindik. Hakkında bilgi sahibi olmanızı arzu ettiğimiz konuları, sayfa sayılarını sınırlı ve yazı uzunluklarını kısa tutarak sizlere aktarmaya çalıştık.

Değerli okuyucularımız,

Biz sizlerden gelen eleştirileri bir dostundan duymuş gibi anlamaya istekli, tüm eleştirilerinizden kendimize pay çıkarmaya niyetliyiz. Sizlerden de yazılarımızı dikkatlice okumanızı; arkadaşlarınızla, yakınlarınızla muhabbet ederken Gupsise dergisini de aranızda mesele edinmenizi temenni ediyoruz.

Gupsise dergisi toplumumuzun bir parçası olacaktır.

Bizlerin toplumdan kopmaya, toplumla inatlaşmaya ne isteğimiz ne de zamanımız vardır. Doğru yolda yürüdüğüne inanan insanlar olarak bizler; çizgisinden kaymadan, davasından caymadan bu işe başlayıp yol almayı niyet ve niyaz ediyoruz.

Az ama öz olarak planladığımız dergimizin ilk sayısını yayınlamış bulunmaktayız. Niyetimizin hasıl olması en büyük dileğimizdir.

Abhazya'nın özerk cumhuriyetten bağımsız bir devlet olma yoluna gidişi, SSCB'nin 1991 yılında çöküşü ile başlamıştır. Ardından 1992-1993 yıllarında Gürcistan'ın Abhazya'yı işgali ile birlikte Abhazya-Gürcistan savaşı patlak vermiştir. Savaş alanlarından biri Abhazya'nın doğusunda bulunan Tkuarchal şehridir. Akarmara, Dzhantuha ve Polyana yol ve demiryolları ile Tkuarchal şehrine bağlıdır.

Birincil ekonomik faaliyeti kömür madenciliği olan Akarmara kasabası, 2. Dünya Savaşının ardından 5000 Alman esiri tarafından dağlık bölgede kuruldu. 1980'li yıllarda 40.000 Sovyet vatandaşının yaşadığı bir yer haline geldi. Fakat 1990'lı yıllarda Gürcistan'ın Abhazya'yı işgali ile birlikte başlayan süreçte her şey değişti. Savaş nedeniyle bölgede yaşayan halk, evlerini terk etti ve bir daha evlerine dönmedi. Eski Sovyetler Birliği'nin diğer ülkeleri gibi 90'lı yıllarda Abhazya'da sanayide bir düşüş yaşandı. Akarmara, Dzhantuha ve Polyana civarında bulunan 8 kömür madeninin tamamı terk edildi.

Bugün bölgede sadece 35 kişi yaşamaktadır. Yerel halk sığır yetiştiriciliği ve arıcılık yapmaktadır.

Akarmara son zamanlarda doğasından da ötürü turistler ve “kıyamet sonrası (post-apocalyptic) hayranları” için cazip bir yer haline gelmiştir.

Kasabada, evlerini terk eden insanların eşyaları bırakıldığı gibi durmaktadır. İçtiğiniz sigaranın külünün hala küllükte durduğunu, içtiğiniz çayın çay tanelerinin bardağın dibinde durduğunu düşünün. Ne kadar acı! Turistler için ilgi çeken bir yer ve turizm açısından para kaynağı olarak görüle bile, Akarmara acıdan başka birşey hissettirmemektedir. Burayı görünce savaşın neden kötü olduğunu daha iyi anlıyoruz.

Mitolojiler edebiyatın ilgi alanı olduğu gibi tarih biliminin de ilgi alanıdır ve hatta kaynak niteliği taşır.

Tarih bilimi mitolojilerden yararlanarak eski çağlar hakkında ciddi bilgilere sahip olmamızı sağlar. Özellikle mitolojiler arasındaki olaylar ve karakterlerin bağlantı ve benzerlikleri, tezleri kuvvetlendirir. Bunun dışında kutsal kitaplar da tarih tezlerine kaynaklık eder, ipucu sunarlar. Örneğin Kuran-ı Kerim ve diğer kitaplarda yer alan 'Nuh Tufanı' kıssası (hikayesi) Sümerlerin destanı olan Gilgamesh'ta da benzer olarak yer alır. Bunlar tarih açısından çok değerli ipuçlarıdır.

Bazı kavramlar tarih ve medeniyet açısından ayrıca öneme sahiptir. "Ateş", "demir", "bakır", "arpa", "buğday", "tahıl", "şarap", "bira", "yazı" bu mefhumlardan bazılarıdır. Zamanın toplumları açısından sahip oldukları önemiyetten, hatta kutsallıktan ötürü mitolojilerde de bu mefhumlara rastlamaktayız. Örneğin Çerkes mitolojisi Nartlarda demir mefhumunu ve olağanüstü özelliklere sahip demirci karakterini Tlepş ismiyle görürüz, bu karakterin benzeri Yunan mitolojisinde Hephaistos'tur. Bir başka örnek de keza Nartlardan Sosruko. Ateşi, tahılı, şarabı halkına getirmiş ve halkına şarabı mayalamayı öğretmiştir. Başka mitolojilerde de benzer hikayeler vardır, misalen Yunan mitolojisindeki Prometheus tanrılardan ateşi çalıp halkına getirmiştir. Bu benzer iki karakter de yeniliklerin öncüsü olmuşlardır. Ve medeniyete yaptığı inanılan katkılardan ötürü, Sosruko için wordlere (şarkılara, ezgilere) güfte olan şu yüceltici sözler Çerkes halkının asırlardır dilinden düşmemektedir:

"Sosruko di nexu, Sosruko di khan!"

Goneş'ey Janbek

1

Унэ (vune) → Ev
КӀуэн (k'uen) → Gitmek (mastar hali)
Сэ (se) → Ben
Сэ унэм сыкӀуащ. (Se vunem sık'uaş.) → Ben eve gittim.

2

Хасэ (hase) → Dernek
КъэкӀуэн (gak'uen) → Gelmek (mastar hali)
Уэ (ve) → Sen
Уэ Хасэм укъэкӀуащ. (Ve hasem vigak'uaş.) → Sen derneğe geldin.

Konuşma Kalıpları

- 1 Уэ уи цӀэр сыт? (Ve vitzer sit?) → İsmi ne?
Сэ си цӀэр ТалӀхащ. (Se sitzer Talhaş.) → Benim ismim Talha'dır.
- 2 Дауэ ущыт? (Dave vuşıt?) → Nasılsın?
СыфӀщ (Sıfş) → İyiyim
- 3 Хэтхэ уащыщ? (Hethe vaşış?) → Kimlerdensin
Сэ Адагъо сащыщ. (Se Adago saşış.) → Adagolardanım.

Atasözleri

Зи щхъэ зи лажьэм, уи лажьэ йомыхъэлӀэ.
(Zi şha zi lajem, vi laje yomıxal'a.)

Derdi olana dert götürme.

Evliya Çelebi ve Kafkasya

Ünlü gezgin Evliya Çelebi, 17. yüzyılda farklı zamanlarda 3 kez Kafkasya topraklarına seyahat etmiş ve bölge halklarıyla ilgili görüşlerini seyahatnamesinde paylaşmıştır. 1666 yılında yaptığı son seyahatinde Kafkasya hakkında yaptığı tespitler on ciltlik eserinin yedinci cildini oluşturur. Bu yazılar dönem Kafkasyası hakkında önemli bir kaynak olup bölge halkının dini, dili, kültürü hakkında aydınlatıcı bilgiler vermesiyle birlikte eserde bazı ilginç hikayelere de yer verilmiştir.

Seyahatname'de anlattığı hikayelerin birinde Çerkes ve Abazaların birlikte yaşadığı bir köyde, iki tarafın cadılarının göklerde birbirleriyle savaşını anlatır. Olayı olağanüstü biçimde tasvir eden Çelebi'nin yazısına göre, uçan tekneler ve kilimler üzerine binen Çerkes cadılar ile ölü at ve develere binen Abaza cadılar saatlerce savaşır. Sonunda savaşı kazanan Çerkes cadılar diğerlerinin kanlarını emerler. Köylüler bu olaya "Karakoncolos Gecesi" derler ve bu olay köyde her yıl tekrarlanır.

Abezekhe Tarık

Abaza ve Abhaz Oyuncakları

Abaza halkının maddi kültüründe çocuk oyunları ve oyuncaklara çok önem verilirdi. Oyuncaklar ve gelenekler çocukların eğitimi açısından önemli bir yer tutardı.

Oyuncak yapımında çoğunlukla kumaş, koyun derisi ve yünü, ağaç kabuğu, mısır sapı ve koçanı, kil, çubuk ile ceviz ve gürgen dalları kullanılmıştır.

Erkek çocukların eğitiminde fiziksel gelişime özel önem verilmiş, çalışma sevgisi aşılanmıştır. Bu nedenle erkek çocuklar için ileriki yaşlarındaki askeri ve ekonomik faaliyetlerine uygun parçalar tasarlanmıştır. Kız çocukların eğitiminde ise annelik ve ev kadınlığına hazırlık konusuna dikkat çekilmiştir.

Kız çocukların ilk oyuncakları yetişkinler tarafından yapılırdı. 5 yaşına geldiklerinde çocuklara basit malzemeler ile nasıl oyuncak yapılacağı öğretilir ve çocuklar oyuncaklarını kendileri yapmaya başlardı.

Kız çocukların en sevdiği oyuncaklar bebeklerdi. Yetişkinler tahtadan bebekler yapar, çocuklar ise bebekleri giydirirlerdi. Bir de bezden yapılmış bebekler vardı. Beyaz pamuklu kumaşın içi koyun yünü ile doldurulur; gövde, ayaklar ve kafa ayrı ayrı hazırlanarak dikilirdi. Bebeğin elbisesi farklı renklerdeki kumaşlardan yapılırdı. Bebek yapımında tahta ve bez dışında mısır koçanı, mısır püskülü ve mısır kabuğu gibi malzemeler de kullanılırdı.

Abaza ve Abhaz çocukların oyuncakları arasında düdükler de vardı. Bu düdükler nehir yatağı kıyısındaki kiraz, ceviz ya da gürgen ağaçlarının dallarından oyulurdu. 10-12 cm uzunluğundaki çubuğun bir ucu eğimli diğer ucu ise düz olarak kesilir, küçük bir yarık açılırdı.

Abaza ve Abhaz çocukların bedenlerini geliştiren araçlardan olan oyunlardan birinde toplar da vardı. Bu toplar boğa, at ve inek gibi evcil hayvanların yününden yapılırdı. Hayvanın yünü kille karıştırılır, su altında yuvarlak şekil verilirdi. Ve bazen toplar deri ile kaplanırdı. Çocukların kullandığı bir başka top çeşidi ise koyun yününün katlanması ile yapılıyor idi.

KORKU

•bağımsız
sayfa

İnsan Neden Korkar?

Korku, sözlük anlamı ile ifade edildiğinde “bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü, kötülük gelme ihtimali, tehlike” şeklinde tanımlanıyor.

Peki korku duygusunu nasıl anlamalıyız ?

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de insanlar korkusuz olmaya, bu duygudan arınmaya çalışıyorlar. Korkusuz olmayı iyi bir vasıf gibi addediyorlar.

Oysa derinlemesine düşünüldüğü zaman korkunun insan için bir nimet olduğunu kavrayabiliyoruz.

*Korku duygusu insanın görünmeyen kalkanıdır. *

İnsan, korkunun sebep olduğu içgüdü sayesinde kendisine zararı dokunabilecek dış unsurlardan korunabilir.

Mesela insan, canının yanmasından korkar. Böylelikle canının acıyacağını bildiği işleri yapmaktan kaçınır.

Korku duygusu fiziksel bağlamda kendimizi korumamıza yardımcı olduğu gibi; siyasetten ticarete, hayatın her anında altından kalkamayacağımız işleri yapmaktan korktuğumuz için başımıza büyük felaketlerin gelmesini belli ölçüde engeller.

Peki ne ölçüde korkulmalı?

Duygular, nesne olmadıkları için ancak kıyas yaparak bu konu hakkında konuşabiliriz.

* Mesela cesaret eksikliğinin bulunduğu yerde korku çok olur. Keza bilginin az olduğu yerde de korku çok olur.. *

Bilgiyi cesaret ve korku duyguları ile birlikte orta yolu tutarak kullanmak, biz insanlar için en güzel yolmuş gibi görünüyor...